Lásky, škandály aj zabudnuté osudy

Aj s tipmi na výlety v okolí

Totuna Slovensko

Slovenské ZÁMKY A KAŠTIELE

Príbehy, ktoré prežili svojich pánov

Slovenské ZÁMKY A KAŠTIELE

Zostavila Kristína Váradyová

čarovné SLOVENSKO

PROLÓG

Grófka ešte raz pomaly prejde rukou po operadle kresla v prázdnom salóne. Na stenách zostali svetlé miesta po obrazoch, ktoré už odviezli, a v rohu miestnosti stoja kufre pripravené na odchod. Z chodby dolieha ozvena krokov vojakov a v parku pod oknami vietor rozhýbe staré stromy, ktoré rodina sadila ešte pred sto rokmi. Grófka vie, že tentoraz nezamyká kaštieľ na zimu. Odchádza možno navždy…

Na Slovensku dodnes stoja stovky zámkov, kaštieľov a aristokratických sídiel. Niektoré sa zmenili na hotely, múzeá či galérie, iné zostali tiché a opustené. Za ich múrmi však stále prežívajú príbehy rodov, ktoré celé stáročia ovplyvňovali život krajiny.

V týchto sídlach sa rozhodovalo o politike, uzatvárali sa manželstvá, organizovali poľovačky, koncerty aj veľké plesy. V salónoch znela hudba, v knižniciach vznikali vzácne zbierky a v parkoch sa prechádzali aristokrati, ktorí verili, že ich svet bude trvať naveky.

Potom prišli vojny, zánik monarchie a nové časy. Mnohé rodiny odišli do exilu, kaštiele stratili svojich majiteľov a za honosnými fasádami zostali prázdne miestnosti, zabudnuté fotografie aj predmety, ktoré celé desaťročia čakali na svoje znovuobjavenie.

Táto kniha rozpráva príbehy miest, kde kedysi pulzoval aristokratický život. Niektoré zámky znovu ožili, iné si stále nesú stopy minulosti. Všetky však dodnes ukrývajú spomienky na svet, ktorý síce zmizol, no úplne nezanikol.

Kristína Váradyová

OBSAH

1. kapitola
Sídla, ktoré písali dejiny

Betliar, miesto nečakaných prekvapení 10
Bojnice, romantický sen jedného aristokrata 16
Bytča, sobášny palác a dohodnuté manželstvá 20
Dolná Krupá, Beethoven a ružová grófka 24
Holíč, cisárske sídlo s vodnou priekopou 28
Humenné, umenie a smotánka pod Vihorlatom 34
Markušovce, letohrádok pre cisára, ktorý neprišiel 38
Rusovce, krása za plotom 42
Strážky, s atmosférou Medňanského obrazov 48
Svätý Anton, v objatí romantického parku 52
Topoľčianky, letné sídlo prezidentov 58
Trebišov, veľká láska, poľovačky a dvestoročné stromy 64

2. kapitola
Po stopách veľkých rodov

Andrášiovci, svet diplomacie a politiky. 70
Čákiovci, spišské sídla vybavili modernými novinkami 74
Esterháziovci, žili prepychom a cisárskym životným štýlom 78
Forgáčovci, majetky od Gýmeša po Košice 82
Pálfiovci, páni Malých Karpát 86
Révaiovci, tvrdohlaví a hádaví šľachtici z Turca 92
Zičiovci, milovali výstredný život 96

3. kapitola
Kde bývalo umenie

Brodzany, príbeh literatúry a jedného tragického básnika 102
Budimír, svet starých hodinkových mechanizmov 106
Budmerice, rozprávkové sídlo medzi vinohradmi 110
Čunovo, v Dunajských luhoch, kde sa hovorí štyrmi jazykmi 114
Fintice, aristokracia, filmári aj ľudová kultúra 120
Hlohovec, najstaršie aristokratické divadlo 124
Malacky, tu sa lovilo a zabávalo 128
Mojmírovce, pri klavíri sa stretávali skladatelia, herci aj šľachta 132
Oponice, na stole tu tancovala Josephine Baker 136
Tomášov, letné sídlo medzi Bratislavou a Viedňou 140
Voderady, orient aj hudba 144

4. kapitola
Kaštiele, ktoré znovu ožili

Borša, rodisko Františka II. Rákociho 150
Chtelnica, legenda o zamilovanej kontese 154
Pezinok, zámok vinárov 158

Smolenice, ako z rozprávky 162
Stupava, reprezentatívne barokové sídlo 166

5. kapitola

Usadlosti s neobvyklým príbehom

Žiar nad Hronom, tam, kde sa písali dejiny viery 172
Brunovce, kaštieľ, v ktorom sa rozhodovalo o povstaní 176
Fričovce, po stenách sa prechádzajú cisári a bohovia 180
Jelšava, spojenie Gemera s kráľovskými dvorcami Európy 184
Turčianska Štiavnička, chránili najcennejší poklad Uhorska 188
Veľké Uherce, vznikol vďaka odvážnemu sobášu 192
Zemianske Kostoľany, dedina, kde sa kaštiele volajú po ženách 196

Vydalo vydavateľstvo MAFRA Slovakia, a. s.
Copyright MAFRA Slovakia, a. s., 2026
Zostavila Kristína Váradyová
Autori textov: Kristína Váradyová, Simona Hricišinová, Marek Baláž, Katarína Abeille
Zodpovedná redaktorka: Monika Francisci
Dizajn a grafická úprava: Martina Buzinkayová
Úprava fotografií: Anton Záhradník
Jazyková úprava: Miloš Dubovský
Autori foto: Miroslava Spodniaková, Peter Mayer, Katarína Kincelová, Peter Olekšák, Miroslav Sabo na strane 176, obec Budmerice, BSK, Shutterstock, Dreamstime, TASR, archív
Foto na obálke: Shutterstock

MAFRA Slovakia
Prvé vydanie
ISBN 978-80-8254-226-7

mafra slovakia

Svet za dverami kaštieľov

Ako sa žilo v aristokratických sídlach

Dom sa zobúdzal skôr než jeho majitelia. Na chodbách ešte vládlo šero, keď slúžky otvárali okenice, v kuchyni sa zakladal oheň a v peciach praskalo prvé drevo. Z parkov prichádzala ranná vlhkosť, v stajniach sa ozývali kone a vo veľkých sídlach sa pomaly začínal ďalší deň, ktorý mal svoj presný rytmus. Za honosnými fasádami fungoval zložitý svet každodenných pravidiel, práce, tradícií, ale aj moderných vymožeností svojej doby.

Veľké sídla pripomínali malé samostatné organizmy. Na ich chode sa podieľali desiatky ľudí: komorníci, kuchárky, chyžné, práčky, pestúnky, kočiši, záhradníci či horári. Každý mal presne určené povinnosti aj miesto v hierarchii domu. Vo veľkých kaštieľoch existovali dokonca samostatné schodiská a chodby určené výhradne pre služobníctvo, aby sa personál pohyboval čo najmenej nápadne. Hostia mali vidieť dokonalý chod domu, nie prácu, ktorá za ním stála.

Aj tie najreprezentatívnejšie sídla však mali svoju praktickú stránku. Veľké miestnosti bývali počas zimy náročné na vykurovanie a mnohé rodiny používali len časť domu. Niektoré salóny ostávali počas chladných mesiacov zatvorené úplne. V spálňach bývalo často chladno a postele sa pred spaním zohrievali kovovými nádobami s horúcou vodou alebo nahriatymi tehlami zabalenými v látke. Vôňa dreva, vosku, dymu a vlhkých kabátov patrila k prirodzenej atmosfére zimných kaštieľov.

Raňajky bývali prekvapivo jednoduché. Na stoloch sa objavovalo pečivo, maslo, vajcia, domáce džemy či horúca čokoláda. Veľké hostiny patrili skôr k výnimočným príležitostiam. Kuchyňa však tvorila jeden z najdôležitejších priestorov domu. Vo viacerých sídlach sa piekol vlastný chlieb, vyrábali sa syry, údeniny, džemy aj likéry. Hospodárstva zásobovali kuchyne zverinou, rybami z rybníkov, ovocím zo sadov či zeleninou z rozsiahlych záhrad. Jedálne lístky ovplyvňovala rakúska, maďarská, francúzska aj regionálna kuchyňa podľa pôvodu rodín a ich kontaktov. Dôležitou súčasťou aristokratického sveta boli salóny a knižnice. Práve tu sa odohrával spoločenský život, rozhovory, hudobné večery, čítanie, hranie kariet či prijímanie hostí. V mnohých sídlach sa nachádzali tisíce kníh, staré mapy, rodové archívy a cestopisné zbierky. Hudba patrila ku každodennosti a dcéry šľachtických rodín sa od detstva učili hre na klavíri, spevu aj cudzím jazykom.

Detstvo v kaštieľoch však nebolo vždy také idylické, ako si ho dnes predstavujeme. Deti často vyrastali pod dohľadom guvernantiek a vychovávateľov, s presným režimom a dôrazom na disciplínu. Veľké priestory síce ponúkali slobodu pohybu, zároveň sa však deti mohli cítiť aj osamelo. Výchova smerovala k reprezentácii rodu, znalosti etikety a povinnostiam, ktoré ich v budúcnosti čakali. Aristokracia zároveň patrila medzi vrstvy, ktoré prinášali moderné technológie do regiónov veľmi skoro. V niektorých slovenských sídlach sa elektrina, telefón, tečúca voda či ústredné kúrenie objavili skôr než v okolitých mestách. Kaštiele mali vlastné vodárne, skleníky, zimné záhrady alebo technicky pokrokové hos-

podárske budovy. Niektoré rody vlastnili automobily už na začiatku 20. storočia a pri väčších sídlach vznikali dokonca súkromné železničné zastávky.
Parky boli prirodzeným pokračovaním sídla a miestom každodenného života. V parkoch vznikali jazierka, altánky, oranžérie, romantické aleje aj rozsiahle kvetinové záhrady. Módou 19. storočia sa stalo vysádzanie exotických drevín, sekvojí, cédrov, platanov či ginka. Mnohé z nich dodnes rastú v historických areáloch a patria k najstarším stromom svojho druhu na Slovensku.
Dôležitou spoločenskou udalosťou bývali poľovačky, plesy a návštevy spriatelených rodín. Kaštiele sa na niekoľko dní menili na živé centrá spoločenského diania. Kuchyne pripravovali hostiny, služobníctvo chystalo izby a do parkov prichádzali koče či neskôr automobily hostí z celého regiónu. Niektoré sídla boli známe svojou pohostinnosťou a pravidelne sa v nich stretávali významné osobnosti kultúrneho aj politického života.
Po druhej svetovej vojne sa však svet aristokratických sídiel začal definitívne meniť. Mnohé rodiny odišli, kaštiele prešli do rúk štátu a ich priestory získali nové funkcie. Zo salónov sa stali kancelárie, triedy, sklady či nemocničné izby. Knižnice sa rozobrali, obrazy zmizli a veľké domy postupne stíchli. Napriek tomu v nich dodnes zostáva zvláštna atmosféra. V starých parkoch šumia stromy, ktoré pamätajú časy najväčšej slávy, a za múrmi historických sídiel sa stále ukrývajú príbehy každodenného života, ktorý dávno zmizol.

1.

Sídla, ktoré písali dejiny

Betliar

Miesto nečakaných prekvapení odolalo času

V Gemeri stojí kaštieľ, ktorý si po roku 1945 zachoval pôvodné zariadenie aj vzácne zbierky rodu Andrášiovcov. Betliar láka historickými apartmánmi, rodovou knižnicou, kabinetom rarít, egyptskými múmiami, exotickými trofejami aj parkom, v ktorom sa dá po prehliadke ešte dlho prechádzať.

Predstavte si, že by ste v 19. storočí dostali pozvanie do Betliara. Museli by ste patriť k dobrej spoločnosti alebo by ste mali na starosti záležitosť, pre ktorú vás prijal sám gróf Emanuel I. Andrási. Bol podnikateľom, cestovateľom a vášnivým zberateľom. V polovici 80. rokov 19. storočia dal sídlo prestavať na spôsob loveckého zámku a zariadil ho tak, aby na hostí zapôsobilo už pri prvom vstupe. Do kaštieľa sa prichádzalo ako do domu človeka, ktorý chcel ukázať, aký je sveták. Na stenách viseli trofeje, v izbách stáli zbrane, kožušina bieleho medveďa pripomínala ďaleké krajiny a kabinet rarít sľuboval predmety, o ktorých sa pri večeri dalo rozprávať celé hodiny. Gróf by vás privítal v kancelárii, dnešnom Červenom salóniku, a potom by vás previedol miestnosťami, v ktorých sa miešali dejiny rodu, poľovnícka vášeň, cestovateľské sny aj túžba vlastniť niečo nezvyčajné.

V Betliari sa dodnes dá cítiť, že kaštieľ nebol iba letným sídlom. Bol aj javiskom, na ktorom Andrášiovci ukazovali svoje postavenie, vkus a záľuby. Každá izba mala rozprávať, kto sú jej majitelia: ľudia scestovaní, vzdelaní, sebavedomí a presvedčení, že dobrý šľachtický dom má mať nielen pohodlie, ale aj osobitosť.

Lovecké sídlo Andrášiovcov

Kaštieľ v Betliari patrí k najvzácnejším šľachtickým sídlam na Slovensku. Po znárodnení si zachoval jedinečný charakter, pôvodné zariadenie aj zbierky rodu Andrášiovcov. Dnes je súčasťou Slovenského národného múzea a jeho stála expozícia Múzeum Betliar približuje život grófskej rodiny v priestoroch bývalých apartmánov.

Dnešnú podobu získal kaštieľ najmä vďaka Emanuelovi I. Andrášimu. V 80. rokoch 19. storočia dal sídlo prestavať na trojpodlažnú rezidenciu, ktorú využíval aj ako múzeum pre svoju bohatú zbierku. Inšpiroval sa anglickými vidieckymi sídlami, no na stavbe vidno aj prvky ovplyvnené francúzskou architektúrou. Počas prestavby pribudlo celé poschodie a neogotické

Lokalita: Betliar, okres Rožňava, Košický kraj
Typ objektu: kaštieľ/bývalé letné a poľovnícke sídlo
Najvýznamnejšie rody: Andrášiovci
Najväčšie lákadlá: pôvodné zariadenie, rodová knižnica, kabinet rarít, egyptské múmie, exotické trofeje, poľovnícky kabinet, historický park
Vhodné pre: milovníkov histórie, interiérov, knižníc, zbierok, rodinné výlety, návštevníkov Gemera
Koľko času si vyhradiť: približne 1 hodinu na prehliadku kaštieľa, viac pri návšteve parku a okolia
Tipy v okolí: kaštieľsky park, Mauzóleum Andrássyovcov, Rožňava, Slovenský kras

schodisko, po ktorom sa návštevníci dostanú na druhé poschodie.
Kaštieľ slúžil ako letné a poľovnícke sídlo. Prichádzali sem hostia, ktorí sa zúčastňovali poľovačiek v okolitých lesoch. Andrášiovci boli na svoje lovecké úspechy hrdí a Betliar tomu zodpovedal aj výzdobou. Trofeje, zbrane a exotické predmety tvorili súčasť obrazu, ktorý o sebe chceli hosťom ukázať.

Kabinet rarít a jedáleň ako časová kapsula

Jednou z najpôsobivejších častí prehliadky je kabinet rarít. Podobné zbierky si budovali šľachtici, ktorí chceli ukázať vzdelanosť, kontakty, cestovateľské zážitky aj zmysel pre výnimočné predmety. V Betliari zaujme napríklad lebka, ktorá podľa legendy patrila zbojníkovi ohrozujúcemu Gemer, či topánky čínskej šľachtičnej z obdobia, keď si urodzené ženy v Číne zväzovali chodidlá.
Po návšteve kabinetu rarít nasledovala v šľachtickom dome zábava, dlhokánske rozhovory a bohaté pohostenie.
V kaštieli sa nevarilo, pretože majitelia sa obávali požiaru; jedlo sa sem iba prinášalo a podávalo. Jedáleň patrí k najvzácnejším miestnostiam. Na stenách visia portréty husárskych dôstojníkov Františka Nádasdyho, ktoré pripomínajú príbuzenské aj vojenské vzťahy Andrášiovcov a Nádasdyovcov.
Betliarske panstvo pritom nepatrilo Andrášiovcom nepretržite. V 19. storočí ho na viac ako tridsať rokov vlastnili Nádasdyovci, ktorí ho kúpili od Imricha Andrášiho. Neskôr sa dostalo k Pálfiovcom a Grovestinsovcom, až kým starý rodový majetok nezískal späť Emanuel I. Andráši.

Ako Betliar prežil rok 1945

Práve zachovanosť robí Betliar výnimočným. Po druhej svetovej vojne mnohé šľachtické sídla stratili zariadenie, zbierky aj pôvodnú atmosféru. Betliar sa zachoval so svojím interiérom a zbierkami vďaka súhre okolností, odvahe miestnych ľudí a neskoršiemu rozhodnutiu odborníkov.
V roku 1945 bol správcom kaštieľa evanjelický kňaz Štefan Havlík. Podarilo sa mu zabezpečiť dvoch ozbrojených príslušníkov Červenej armády, ktorí kaštieľ strážili. Do interiérov sa tak nedostalo obyvateľstvo ani armáda. Ďalší osud Betliara ovplyvnila doktorka Alžbeta Güntherová-Mayerová, ktorá presvedčila komisie rozhodujúce o kaštieľoch v Československu, aby Betliar zostal múzeom. Aj vďaka nej sa

dnes hovorí o Betliari ako o jedinom kaštieli na Slovensku, ktorý sa po roku 1945 zachoval so svojím pôvodným zariadením a zbierkami. Tento príbeh dodáva prehliadke zvláštnu váhu.

Apartmány, v ktorých sa žilo

Prehliadka vedie cez viac ako štyridsať grófskych apartmánov. Na dolnom poschodí sa nachádza poľovnícky kabinet a miestnosti, ktoré približujú návštevu u grófa. Väčšina apartmánov je na druhom poschodí, no jeden z dôležitých apartmánov sa nachádza už na prvom. Bývali v ňom Emanuel I., jeho syn Gejza aj Emanuel II. V zariadení vidno prvky orientalizmu, ktorý bol v 19. storočí veľmi obľúbený. Andrášiovci žili v kaštieli do roku 1945. Potom museli sídlo opustiť. Emanuel emigroval do Lichtenštajnska s manželkou a synom, kde si na živobytie zarábali aj obchodom so suvenírmi a Gejza učil lyžovanie. Dcéra Ilona zostala v Budapešti. Túžila po medicíne, hoci pre šľachtickú ženu sa takáto cesta kedysi považovala za nevhodnú. Druhá svetová vojna však zmenila jej život a Ilona sa stala zdravotnou sestrou.
Práve takéto osudy robia z Betliara viac než len pekný kaštieľ. Za nábytkom, obrazmi a zbierkami sa ukazujú ľudia, ktorým dejiny zasiahli do života veľmi konkrétne.

Rodová knižnica

K najobľúbenejším miestnostiam patrí Rodová historická knižnica. Návštevníci do nej nevstupujú, no už pohľad na police s približne 16-tisíc knihami, časopismi a kalendármi pôsobí veľkolepo. Knihy sú písané vo viacerých jazykoch, medzi nimi v latinčine, nemčine, angličtine, maďarčine aj vo francúzštine. Najstaršia

kniha pochádza z roku 1486 a knižnica obsahuje aj sedem inkunábul, teda tlačí vydaných do roku 1500.
Knižnica mala aj spoločenskú funkciu. Bola priechodná zo všetkých apartmánov, takže slúžila ako priestor, kde sa hostia mohli stretávať. Predstavte si večer po poľovačke alebo po večeri, keď sa v tejto miestnosti viedli rozhovory medzi policami plnými kníh, cestopisov, časopisov a rodových spomienok.

Múmie, exotické trofeje a cestovateľské sny

Betliar je aj kaštieľom nečakaných prekvapení. Na prízemí sa nachádza Expozícia egyptológie. Starý Egypt fascinoval vedcov, cestovateľov aj zberateľov a Andrášiovci patrili k ľuďom, ktorých lákali ďaleké krajiny.
V kaštieli sa nachádzajú dve múmie. Múmia kňaza boha Amona z pohrebiska v Gíze je datovaná do 12. až 11. storočia pred Kristom a múmia dieťaťa z bližšie neurčeného egyptského náleziska pochádza približne z obdobia 5. až 4. storočia pred Kristom.
Cestovateľskú vášeň rodu pripomína aj Expozícia exotických trofejí v priestoroch zimnej záhrady. Emanuel I. Andráši podnikol v roku 1849 dobrodružnú cestu do Indie a jeho syn Gejza I. pokračoval v podobnom duchu. V roku 1911 absolvoval loveckú expedíciu do Sudánu, odkiaľ priniesol viaceré exotické úlovky.
V Betliari tak návštevníci uvidia aj vypreparovaného slona, korytnačku či krokodíly.
Dnes môžu tieto predmety pôsobiť zvláštne, no v 19. a na začiatku 20. storočia boli dôkazom cestovania, bohatstva a kontaktu so svetom, ktorý väčšina ľudí poznala iba z rozprávania.

Tipy v okolí

Kaštieľsky park

Po prehliadke sa oplatí zostať v parku. Patrí k najkrajším historickým parkom na Slovensku a návštevu kaštieľa pekne predĺži o príjemnú prechádzku medzi starými stromami.

Mauzóleum Andrássyovcov v Krásnohorskom Podhradí

Mauzóleum patrí pod správu Múzea Betliar a prirodzene dopĺňa príbeh rodu Andrášiovcov. Je vhodnou zastávkou pre tých, ktorí chcú lepšie pochopiť dejiny Gemera.

Rožňava

Historické centrum Rožňavy je od Betliara blízko a ponúka príjemnú mestskú zastávku s námestím, kaviarňami a výhľadom z veže.

Slovenský kras

Ak máte viac času, výlet sa dá spojiť s jaskyňami a prírodou Slovenského krasu. Betliar tak môže byť súčasťou dlhšieho víkendu na Gemeri.

Vedeli ste?

V kaštieli sa nachádzajú dve egyptské múmie. Jedna patrila kňazovi boha Amona a pochádza z pohrebiska v Gíze, druhá je múmiou dieťaťa. Do Betliara sa dostali v časoch, keď európski cestovatelia a zberatelia prinášali z Egypta predmety, ktoré dnes vnímame ako súčasť kultúrneho dedičstva. V šľachtických zbierkach však vtedy predstavovali vzácny a obdivovaný dôkaz kontaktu s ďalekým svetom.

Prečo sa sem vybrať

Betliar patrí k miestam, kde sa história ukazuje cez konkrétne predmety. Návštevník tu vidí izby, v ktorých sa bývalo, jedáleň, v ktorej sa prijímali hostia, knižnicu, ktorá slúžila ako spoločenský priestor, aj zbierky, ktorými sa majitelia radi pochválili. Kaštieľ má vzácnu schopnosť preniesť človeka do sveta šľachty bez toho, aby pôsobil ako kulisa.

Zážitok umocňuje vedomie, že veľká časť zariadenia a zbierok sa zachovala priamo na mieste. Je to dom Andrášiovcov, múzeum ich vkusu, cestovateľských vášní, poľovníckych úspechov aj osudov tohto rodu.

Bojnice

Romantický sen jedného aristokrata

Bojnický zámok dnes patrí medzi najnavštevovanejšie miesta Slovenska a mnohí ho považujú za najkrajší zámok v krajine. Jeho dnešná podoba však nevznikla v stredoveku. Za rozprávkovými vežami, arkádami a romantickými interiérmi stojí aristokrat, ktorý miloval umenie, cestovanie a francúzske zámky na Loire.

Na nádvorí Bojnického hradu sa zhromaždia murári, sluhovia aj záhradníci. Do čerstvo vykopanej jamy opatrne ukladajú mladú lipu, ktorú sem dal vysadiť jeden z hradných pánov ako symbol pokoja a prosperity panstva. Vietor jemne rozhýbe tenký kmeň a medzi múrmi sa na chvíľu rozhostí ticho. Nikto z prítomných ešte netuší, že pod korunami tohto stromu bude raz oddychovať samotný uhorský kráľ.
O niekoľko desaťročí neskôr vraj pod rozložitými konármi lipy sedáva Matej Korvín. Po poľovačkách v okolitých lesoch tu odpočíva, rozpráva sa so šľachticmi aj poddanými a podľa legendy práve pod stromom rozhoduje ich spory. Miestni si jeho návštevy zapamätajú natoľko, že strom začnú nazývať kráľovou lipou. Dodnes rastie na nádvorí Bojnického zámku strom, ktorý patrí medzi najstaršie a najznámejšie lipy na Slovensku. A hoci historici nevedia potvrdiť všetky príbehy o Matejovi Korvínovi, atmosféra starého stromu pod rozprávkovými vežami dodnes pôsobí, akoby sa tam kráľ mohol každú chvíľu znovu objaviť.

Od dreveného hradu k aristokratickému sídlu

História Bojníc siaha až do 12. storočia. Pôvodne tu stál drevený hrad, ktorý postupne prestavali na kamennú pevnosť strážiacu hornonitriansky región. V priebehu stáročí sa majitelia menili a hrad vlastnili viaceré významné uhorské rody vrátane Matúša Čáka Trenčianskeho či Turzovcov. Najvýraznejšiu stopu však zanechali Pálfiovci. Rod získal Bojnice v 17. storočí a posledný aristokratický majiteľ Ján František Pálfi sa rozhodol premeniť starý hrad na reprezentatívne romantické sídlo podľa vzoru francúzskych zámkov.

Gróf, ktorý miloval krásu

Ján František Pálfi patril medzi najväčších zberateľov umenia v Uhorsku. Miloval obrazy, sochy, tapisérie aj historický nábytok a veľa cestoval po Európe. Túžil po vytvorení veľkého umeleckého diela. Keď hrad

Lokalita: Bojnice, okres Prievidza, Trenčiansky kraj
Typ objektu: romantický zámok prestavaný zo stredovekého hradu
Najvýznamnejšie rody: Turzovci, Pálfiovci
Najväčšie lákadlá: rozprávková architektúra, Zlatá sála, zámocká jaskyňa, romantické interiéry
Zaujímavosť: súčasnú podobu získal zámok podľa predstáv grófa Jána Františka Pálfiho, ktorého inšpirovali francúzske zámky na Loire
Vhodné pre: milovníkov romantiky, histórie, rozprávok a aristokratických sídiel
Koľko času si vyhradiť: minimálne 3 hodiny
Tipy v okolí: Bojnická zoo, kúpele Bojnice, Čičmany, Horná Nitra

zdedil, bol vo veľmi zlom stave a istý čas dokonca uvažoval o jeho predaji. Napokon sa však rozhodol pre projekt, ktorý nemal v Uhorsku obdobu.
Po cestách po Francúzsku, Taliansku aj Tirolsku si prinášal náčrty, inšpirácie a predstavy o tom, ako má jeho vysnívaný zámok vyzerať. Fascinovali ho romantické zámky na Loire, pápežský palác v Avignone aj gotické hrady v Alpách. Bojnice sa preto postupne menili na architektonický sen aristokrata posadnutého umením, históriou a detailom.
Prestavba trvala viac než dvadsať rokov a Pálfi osobne dohliadal na množstvo detailov. Do interiérov objednával drevené stropy, nábytok aj historické dekorácie z Innsbrucku, Benátok či dražieb po celej Európe. V pracovni si nechal osadiť originálne turecké drevené obloženie a maurský strop, zatiaľ čo Zlatá sála vznikala podľa benátskych renesančných vzorov.

Filmári ho milujú

Práve romantická prestavba spôsobila, že Bojnice dnes pôsobia takmer filmovo. Rozprávkové veže, romantické arkády a silueta nad mestom prilákali domácich aj zahraničných filmárov a zámok sa stal jednou z najznámejších filmových kulís na Slovensku. Nakrúcali sa tu rozprávky ako Šialene smutná princezná, Kráľ Drozdia brada či O princeznej a žobrákovi.
Bojnický zámok zaujal aj zahraničné produkcie. Objavil sa napríklad v populárnej talianskej fantasy sérii Fantaghirò (Princezná Fantaghiró), ktorú v 90. rokoch sledovali milióny divákov po celej Európe. Filmári využili romantické nádvorie, veže aj interiéry, ktoré pôsobili ako ideálna kulisa rozprávkového kráľovstva.
V Bojniciach sa nakrúcali aj nemecké a maďarské televízne rozprávky a historické projekty, pretože zámok svojou architektúrou pripomína skôr francúzske či bavorské sídla než klasický stredoeurópsky hrad.

Jaskyňa pod zámkom

Pod Bojnickým zámkom sa nachádza prírodná travertínová jaskyňa, ktorá patrí k najväčším zaujímavostiam areálu. V minulosti bola súčasťou obranného systému a neskôr slúžila aj ako romantická atrakcia pre hostí aristokracie.
Atmosféra podzemia s jazierkom a kamennými priestormi dodnes pôsobí tajomne a ešte viac podporuje rozprávkový charakter celého sídla. K rozprávkovej atmosfére Bojníc patria aj legendy o duchoch a tajomných postavách. Najznámejšia hovorí o čiernej panej, ktorá sa vraj objavuje v tichých chodbách zámku počas večerov a nocí. Podľa miestnych príbehov ide o nešťastnú aristokratku, ktorá na zámku prišla o veľkú lásku alebo dieťa. Iné verzie hovoria o žene čakajúcej na návrat muža, ktorý sa nikdy nevrátil z vojny.

Zámok, ktorý prežil všetko

Po smrti Jána Františka Pálfiho sa rozpútal dlhý spor o dedičstvo. Po druhej svetovej vojne zámok znárod-

nili a postupne sa zmenil na múzeum.
Na rozdiel od mnohých iných aristokratických sídiel však Bojnice nikdy úplne nestratili svoju noblesu. Práve vďaka výnimočnej architektúre, zbierkam a romantickej atmosfére sa zámok stal jednou z najvýznamnejších kultúrnych pamiatok Slovenska. Dnes sem prichádzajú státisíce návštevníkov ročne. Niektorí kvôli histórii, iní kvôli rozprávkovej atmosfére, ďalší pre nočné prehliadky, festival duchov či romantické prechádzky pod zámockými vežami.

Vedeli ste?

Okolo Jána Františka Pálfiho sa šírili aj romantické legendy. Podľa jednej z nich sa nikdy neoženil preto, že celý život miloval francúzsku šľachtičnú, ktorú mu rodina nedovolila vziať si za manželku. Historici si dodnes nie sú istí, nakoľko je príbeh pravdivý, no práve s touto nenaplnenou láskou si mnohí spájajú jeho fascináciu francúzskymi zámkami na Loire aj romantickú podobu Bojníc.

